

M. NAKATA, S.H.Y. WEI. Occlusal guidance in pediatric dentistry. 104 pag. Ishiyaku EuroAmerica, Inc., Tokyo, St. Louis 1988. prijs f 105,—. ISBN 0 912791 2.

De kenmerken van de ontwikkeling van het melkgebit en – via de wisseling – van het blijvende gebit worden helder uiteengezet en fraai geïllustreerd. Preventieve en interceptieve maatregelen bij gestoorde ontwikkeling komen vervolgens aan bod: 'space-maintainers', strategie en timing van extracties, selectief inslijpen, gewoonten afleeren en min of meer eenvoudige orthodontische apparatuur. Dit alles is goed verzorgd en leidt, als men de afbeeldingen mag geloven, steeds tot een ideale occlusie. De verschillende stappen bij het maken van 'space-maintainers' met staalkronen, palatinaal 'bars', 'quad helix'-apparaten en ietwat onhandige plaatapparaten worden prachtig in beeld gebracht.

De presentatie van 'reversed headgears' – om progenieën in wording te bestrijden – lijkt overdreven, maar dit is nu eenmaal een groot Japans probleem, evenals trouwens de cariës die op bijna alle foto's duidelijk waarneembaar is.

Nieuws bevat dit boekje niet, maar het is een prachtig plaatjesboek en het wordt aanbevolen aan ieder die veel patiëntjes heeft met een slecht melkgebit.

H. van Beek, Goes

D. A. GARBER, R. E. GOLDSTEIN, R. A. FEINMAN. Porcelain laminate veneers. 136 pag., 191 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, London, Berlin, Tokyo, São Paulo, Hong Kong 1988. Prijs \$ 58,—. ISBN 0 86715 194 3.

De auteurs, bekend van verschillende publicaties op het gebied van de esthetische tandheelkunde, beschrijven in dit boek gedetailleerd het vervaardigen van porseleinen veneers. Na een stukje geschiedenis – in Hollywood werden 50 jaar geleden al tijdelijke veneers gemaakt – worden de indicatie, de glazuurpreparatie, het afdrukken, de tandtechnische procedure en het bevestigen van de veneers, rijk geïllustreerd, behandeld. Voorts wordt, als variant op de porseleinen veneer, de geheel van porselein vervaardigde etsbrug met linguale of buccale retentievleugels, beschreven.

In het laatste hoofdstuk wordt aangegeven dat in het laboratorium vervaardigde veneers van composiet, een goedkoper alternatief voor porseleinen veneers kunnen zijn. Ook wordt nog vermeld dat – met het oog op de duurzaamheid van porseleinen

veneers – een sterke hechting tussen porselein en composiet niet alleen belangrijk, maar ook mogelijk is. De informatie over klinisch onderzoek naar de resultaten van deze restauraties is zeer beperkt.

Dit boek wordt aanbevolen als een duidelijke handleiding voor zowel tandartsen als tandtechnici, die veneers van porselein willen gaan vervaardigen.

J. H. van der Veen, Zuidhorn

P.J.J.M. PLASMANS. The extensive amalgam restoration. 173 pag. Academisch proefschrift Katholieke Universiteit te Nijmegen. Drukkerij Benda BV, Nijmegen 1989. ISBN 90 6759 005 3.

De relevantie van het onderwerp en de uitvoering en systematische behandeling ervan maken dit proefschrift tot een waardevolle bijdrage aan de ontwikkeling van de klinische tandheelkunde. De onderzoeker, die zijn dissertatie baseert op niet minder dan 16 artikelen, verdient bovendien lof voor de enorme hoeveelheid werk die hij heeft verzet.

In een reeks *in vitro* experimenten heeft de auteur het functioneren van uitgebreide amalgaamrestauraties onderzocht. Zijn doel was het bepalen van de geschiktheid van zo'n restauratie als voorlopige voorziening in gemutileerde molaren en van de mogelijkheid om in een latere fase als opbouw te dienen voor een gegoten restauratie. Daarnaast heeft ook de vraag meegepeeld in hoeverre een uitgebreide amalgaamrestauratie een verantwoord alternatief is voor een niet-plastische restauratie.

De laboratoriumexperimenten betreffen voornamelijk resistentiebepalingen van amalgaampopbouw die zijn geplaatst in geëxtraheerde molaren, waarin uiteenlopende retentievoorzieningen zijn aangebracht. Het blijkt dat een axiale en een schuine belasting beter worden weerstaan dan een zuiver transversale kracht of een trekkracht. Vooral met drop kunnen grote trekkrachten worden opgeroepen, zo blijkt uit één van de experimenten. Retentiepinnen of een circulaire retentiegroef verschaffen een amalgaampopbouw de grootste weerstand tegen zulke krachten. Bij endodontisch behandelde molaren zijn ook composietopbouw (met en zonder wortelstift) en gegoten stiftopbouw getest. Composietopbouw blijken tweemaal zo resistent als amalgaampopbouw.

In een klinisch onderzoek zijn 300 uitgebreide amalgaamrestauraties vervaardigd, waarvan 41 in endodontisch behandelde molaren. Vijf retentiemethoden zijn toegepast en de omvang van de restauraties liep

uiteen van één tot vier vervangen knobbels. Na twee jaar zijn drie restauraties verloren gegaan, terwijl in tien elementen alsnog een endodontische behandeling noodzakelijk bleek.

De lezer van dit fraai uitgevoerde boekwerk treft aan het slot, als een soort toegift, nog een kleurenbijlage van 13 pagina's, waarin de verschillende fasen van de behandeling worden getoond.

Voor hen die uit ervaring de mogelijkheden kennen van de moderne amalgamen vormt dit proefschrift een welkome wetenschappelijke onderbouwing. Degenen, wier vrouwen in uitgebreide amalgaamrestauraties beperkt is, wordt dringend aanbevolen terdege kennis te nemen van deze dissertatie.

Ch. Penning, Amsterdam

M. M. ROSENBERG, H. B. KAY, B. E. KEOUGH, R. L. HOLT. Periodontal and prosthetic management for advanced cases. 415 pag., 1222 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, London, Berlin, São Paulo, Tokyo, Hong Kong 1988. Prijs \$ 168,—. ISBN 0 86715 162 5.

De doelgroep van dit kloeke, fraai geïllustreerde boekwerk is beperkt – zoals het voorwoord meldt – tot clinici bedreven in parodontologie en geavanceerde restauratieve tandheelkunde. Zij zullen in samenwerking met andere gespecialiseerden, als orthodontisten, kaakchirurgen en endodontisten, moeten voldoen aan de toenemende vraag naar kwalitatief hoogstaande behandelwijzen.

Elk van de acht hoofdstukken handelt in logische volgorde over een reeks van gecompliceerde klinische condities. De gekozen oplossingen zijn wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op zorgvuldig onderzoek. Series uitstekende afbeeldingen maken de behandelafasen duidelijk.

Succes hebben in de beschreven gevallen vereist veel kennis en ervaring, en waar nodig een goed samenwerkingsverband; geen vorm van tandheelkunde weggelegd voor iedere algemeen-practicus. Toch is het ook voor hem zinvol kennis te nemen van de inhoud, zodat hij georiënteerd is over de mogelijkheden en de patiënt beter kan adviseren.

Een inhoudelijke bespreking zou een te omvangrijke beschrijving vereisen. De veelheid van de aangeboden casuïstiek maakt dit niet goed mogelijk. Maar wel dient gezegd dat veel aandacht wordt gegeven aan een groot aantal parodontale chirurgische ingrepen, vastgelegd in opeenvolgende reeksen van fraaie afbeeldingen

in kleur. Zij vormen de grondslag voor de ingewikkelde restauratieve reconstructies. De teksten zijn beknopt, maar zeer toegankelijk. Kortom, het boek is met zijn moderne opzet een leer- en leesboek voor de practicus en een uitstekend hulpmiddel bij de voorlichting van die patiënten die geen genoegen nemen met simpele oplossingen voor complexe problemen.

L. J. A. van Schijndel, Utrecht

E. A. HEGENBARTH. Systematik der individuellen keramischen Farbgestaltung. 108 pag., 198 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 178,—. ISBN 3 87652 035 5.

De Duitse porseleintechicus Hegenbarth heeft voor de firma Ducera Dental een systeem ontwikkeld voor de kleurbepaling van porselein ten behoeve van opgebakken porseleinen restauraties: het zogenaamde Creative-Color-System. Dit boek is in feite een uitgebreide handleiding voor de toepassing van dit systeem. Maar ook voor degenen die gebruik maken van andere kleurenringen en porseleinsoorten is het een nuttig boek: tandarts en tandtechnicus zullen een groot aantal interessante wetenswaardigheden tegenkomen.

In de eerste hoofdstukken gaat de schrijver in op de natuurlijke opbouw van het gebitselement. Er wordt op heldere wijze uiteengezet hoe de glazuur-dentinestructuur, het meest met de natuur overeenkomend, in keramisch materiaal kan worden nagebootst. Met schitterend fotowerk wordt de boodschap van de schrijver geïllustreerd. Het derde hoofdstuk handelt over de kleurbepaling in het algemeen (met de daarbij optredende problemen) en het door de schrijver ontwikkelde systeem in het bijzonder. Op sommige punten is de informatie in dit hoofdstuk te weinig diepgaand. Zo wordt het optreden van metamerisme onvoldoende verklaard en spreekt de auteur zich zelf tegen wanneer hij eerst beweert dat de kleur het beste kan worden bepaald bij diffuus licht op het noorden en enkele pagina's verder – overigens ten onrechte – adviseert dat tandarts en tandtechnicus dezelfde T.L.-buisen dienen te gebruiken bij respectievelijk het bepalen van de kleur en het opbakken. Aan welke specificaties dit licht moet voldoen wordt echter niet gemeld. Wel wordt een groot aantal uiterst nuttige tips gegeven en worden vrijwel alle voetangels en klemmen die bij de kleurbepaling kunnen optreden, uit de doeken gedaan.

Om de in de titel genoemde systematiek kracht bij te zetten, worden frontelementen in drie hoofdgroepen verdeeld wat betreft translucentie en glazuur-dentineverdeling. Vanuit de hoofdgroepen wordt ver-

volgens een onderverdeling in 16 tandtypen gemaakt. Het is de vraag of zo'n betrekkelijk arbitraire indeling zinvol is. Voorts kan men zich afvragen of de in het boek geuite kritiek op de kleurbepaling volgens het Vita-systeem voldoende is onderbouwd. Waarschijnlijk hebben beide methoden van kleurbepaling hun eigen specifieke voordelen en zijn op de keper beschouwd andere zaken belangrijker: een goede lichtbron, een uitgerust en niet-kleurenblind oog, een tandarts die de tijd neemt met de patiënt te communiceren over diens wensen en een goede tandtechnicus.

De tijd zal leren of het in dit boek gepresenteerde systeem het alom gebruikte Vita-systeem zal verdringen.

H. J. de Kloet, Arnhem

J. I. INGLE, J. F. TAINTOR. Endodontics. 3e druk, 881 pag., 986 afb. Lea & Febiger, Philadelphia 1985. Prijs £ 51,55. ISBN 0 8121 0916 3.

Dit is de derde druk van het wereldvermaarde boek over de endodontie. De eerste druk dateert uit 1965 en in 1976 verscheen de tweede druk. Behalve van de twee auteurs zijn er bijdragen van maar liefst 41 anderen, waaronder bijna alle Amerikaanse 'kopstukken'. Dit aantal betekent vrijwel een verdubbeling ten opzichte van de tweede druk.

In 'Endodontics' wordt zowel de theorie als de praktische uitvoering van de endodontie uitvoerig beschreven. Er is evenals bij de tweede druk de klassieke indeling gevolgd, wat leidt tot hoofdstukken over indicatie, voorbehandeling, openen en prepareren, en vullen. Dan volgen vier hoofdstukken over histologie en pathologie, waarna de diagnostiek in twee hoofdstukken wordt besproken. Na de microbiologie en de klinische consequenties van infectie zijn er nog vijf hoofdstukken over uiteenlopende onderwerpen, waaronder endodontische chirurgie en traumatologie.

Het is overduidelijk een boek geschreven voor de clinicus. De beste hoofdstukken betreffen de klinische endodontie. Bezoemd zijn de tekeningen die het belang illustreren van het in acht nemen van de anatomie van het gebitselement. Bij de behandeling van het prepareren en vullen passeren alle nieuwe technieken, methoden en instrumenten de revue. De preparatietechniek, die in het boek de voorkeur heeft en het meest uitvoerig wordt behandeld, is de step-back-techniek.

De hoofdstukken met een basiswetenschappelijk onderwerp vormen te zamen niet meer dan 16% van de totale inhoud. Met name de microbiologie komt summier aan bod. De zo belangrijke resultaten van het Scandinavische onderzoek ontbreken volledig. Slechts het proefschrift van

Sundqvist, dat een ommekeer in de endodontische microbiologie veroorzaakte, wordt terloops genoemd (waarbij het jaar van verschijnen ook nog fout wordt vermeld). De auteur van dit hoofdstuk staat dan ook niet bekend om zijn grote kennis van de microbiologie. Daarentegen kan men zijn hart weer ophalen bij het lezen van de hoofdstukken over de endodontische diagnostiek. Ze zijn helder geschreven, waarbij moderne inzichten in de tekst zijn opgenomen, en goed geïllustreerd.

Vergeleken met de tweede druk kan gesteld worden gesteld dat het boek is herschreven. Gezien de grote ontwikkelingen die de endodontie de laatste tien jaren heeft doorgemaakt is dit terecht. Deze 'Endodontics' is een leerboek geschikt voor de student, de algemeen-practicus en de 'specialist'.

H. W. Kersten, Amstelveen

BAYERISCHE LANDESZAHNÄRZ-TEKAMMER. Prophylaxe-Parodontologie-Prothetik. Colloquium: Führungsstil der Zukunft. Konzepte zur erfolgreichen Praxis. 224 pag. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin 1987. Prijs DM 38,—. ISBN 3 87652 210 2.

Deze uitgave moet worden gezien als een verslag van de bijeenkomst van Beierse tandartsen in mei 1987 (Bayerischer Zahnärztetag 1987). Deze dag had als oogmerk tandartsen in staat te stellen te beoordelen of hun functioneren in de praktijk voldoende aansluit bij de nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen in de tandheelkunde. Er was gekozen voor de volgende thema's: profylaxe, parodontologie en prothetiek.

Bij het lezen van dit verslag wordt de Nederlandse tandarts geconfronteerd met informatie die nog al is toegespitst op de omstandigheden waaronder Duitse tandartsen werken.

De thema's worden in 20 samenvattingen gepresenteerd, die 135 bladzijden omvatten. De daarin behandelde onderwerpen zijn van uiteenlopende aard, onder andere: het nut van profylaxe bij groepen, interceptieve orthodontie, systematische behandeling van parodontopathieën, conservatieve of chirurgische parodontale therapie, handmatige of ultrasone gebitsreiniging, het gebruik van hydroxylapatiet bij parodontale pockets, esthetiek en randen van kronen, legeringen voor metaalkeramiek en gebitsregistraties. Nieuwe aspecten komen daarbij niet aan de orde.

Voor de congresgangers is deze uitgave mogelijk een goede oprisser, maar voor de lezers die niet aanwezig zijn geweest heeft ze weinig te bieden: daarvoor is de presentatie van de voordrachten te beknopt.

R. W. R. Steures, Tilburg

P. HÖRSTED-BINDSLEV, I. A. MJÖR. Modern concepts in operative dentistry. 339 pag., 335 afb. Munksgaard, Copenhagen 1988. Prijs DKK 430,33. ISBN 87 16 09802 1.

Van een nieuw leerboek mag worden verwacht dat het de moderne inzichten omtrent het behandelde vakgebied weerspiegelt. Als in de titel bovendien melding wordt gemaakt van 'modern concepts' dan wekt dat verwachtingen. In een aantal opzichten worden die zeker gehonoreerd. Het uitgangspunt van de auteurs is dat enerzijds de teruglopende cariësprevalentie en anderzijds de beschikbaar gekomen nieuwe materialen en technieken, tot een andere aanpak moeten leiden van de behandeling van carieuze elementen. Daarin is geen plaats meer voor het principe van de preventieve uitbreiding. Het voorkómen van (secundaire) cariës kan met effectievere middelen gebeuren, op minder destructieve wijze. Dat leidt dan, in het algemeen, tot kleinere preparaties en ook tot terughoudendheid om tot prepareren over te gaan.

Veel aandacht wordt besteed aan schadelijke bijwerkingen van prepareren en restaureren voor de tandweefsels. In de meeste hoofdstukken is daaraan een afzonderlijke paragraaf gewijd. De schrijvers waarschuwen tegen het lichtvaardig vervangen van oude restauraties en pleiten voor kleine aanvullingen waar dat nodig en mogelijk is. Duurzaamheid van restauraties en de factoren die daarop van invloed zijn, krijgen ruime aandacht. Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan parodontale en occlusale aspecten van restauraties.

Het is jammer dat moderne inzichten niet overal uit de verf komen. Tegenover een zeer up-to-date hoofdstuk over composit- en glasionomeerrestauraties staan enkele minder geslaagde hoofdstukken. Dat betreft bij voorbeeld het hoofdstuk over principes van caviteitspreparatie, waarin nog de oude zeven-stappenindeling van Black wordt aangetroffen. De tekst is hier wijdlopijg en bevat nogal wat nietszeggende uitspraken, zoals deze aanbeveling voor het prepareren: '... taking away as little as possible, but as much as necessary'. Ook beide volgende hoofdstukken, die pulpabescherming en amalgaamrestauraties tot onderwerp hebben, gaan gebukt onder deze tekortkomingen. Dat neemt echter niet weg dat met dit boek toch een moderne kijk op de conserverende tandheelkunde wordt geboden.

Ch. Penning, Amsterdam

R.A. FEINMAN, R.E. GOLDSTEIN, D. A. GARBER. Verschiedene Techniken zum Bleichen von Zähnen. 108 pag., 150 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 168,—. ISBN 3 87652 190 4.

Bleken van tanden als middel om het gebit te verfriaaien is een oude methode die de laatste jaren weer meer in de belangstelling staat. In dat kader verscheen reeds 'Bleaching Teeth' van dezelfde auteurs. Dit boek is de Duitse vertaling ervan, die op drie foto's na in geen enkel opzicht verschilt van de oorspronkelijke Engelstalige versie. Het is opmerkelijk dat in enkele gevallen verwezen wordt naar de Amerikaanse leverancier van in oorsprong Europese producten. De Duitse lezer wordt hiermee op een vervelend dwaalspoor gebracht.

'Bleaching Teeth' is reeds uitgebreid besproken in het Nederlands Tandartsenblad (1988; 43: 331) en daarom wordt op deze plaats volstaan met het geven van een conclusie.

Het boek is nuttig voor tandartsen die niet op de hoogte zijn van de huidige stand van zaken op het gebied van bleektechnieken. Het lijkt verplicht voor hen die overwegen de Spaanse 'Bleaching Vital'-methode te gaan toepassen. Want in dit boek wordt een goedkopere methode besproken die waarschijnlijk even effectief is, in elk geval sneller en aanzienlijk minder investeringen vraagt.

Voor collega's die via de Amerikaanse literatuur op de hoogte zijn van de huidige stand van zaken: een mooi boek waarin helaas geen nieuwe gezichtspunten aan de orde komen, maar dat zeer geschikt is om in de wachtkamer neer te leggen.

H. J. de Kloet, Arnhem

RECENSIE-EXEMPLAREN

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader op deze plaats worden besproken.

1. H. SEINO, J. MASUDA, S. IGAWA, et al. Dental Imagination. A record of techniques and feelings. 264 pag., 1185 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Tokyo, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Hong Kong 1988. Prijs \$ 150,—. ISBN 4 87417 252 0 C3047.
2. J. P. PFEIFFER, D. GROBÉTY. Klinische Handhabung von Klasse-II- und Klasse-III-Bissanomalien. 48 pag., 81 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 48,—. ISBN 3 87652 273 0.
3. J. PETERS. Aufwachsen natürlich gemacht. 80 pag., 132 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 128,—. ISBN 3 87652 219 6.
4. A. D. WILSON, J. W. McLEAN. Glasionomerzement. 280 pag., 338 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 289,—. ISBN 3 87652 260 9.
5. ONDER REDACTIE VAN W.A.M. VAN DER KWAST, C.E.L. CARELS, A. W. W. CARLEE, et al. Het tandheelkundig jaar 1989. 167 pag. Bohn, Scheltema & Holkema, Utrecht 1989. Prijs f 65,—. ISBN 90 313 0967 2.
6. P-J. LAMEY, M.A.O. LEWIS. Diagnostic picture tests in Dentistry. 128 pag., geïll. Wolfe Medical Publications Ltd., London 1989. Prijs £ 7,50. ISBN 0 7234 0982 X.
7. BAYERISCHE LANDESZAHN-ÄRZTEKAMMER (ed). Bayerischer Zahnärztetag 1988. GOZ in ihren Auswirkungen auf alle zahnärztlichen Disziplinen. Colloquium: Was macht den Zahnarzt krank? Belastung am Arbeitsplatz: Minderung-Prävention. 224 pag., 218 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 42,—. ISBN 3 87652 212 9.
8. H.-G. KNOCH. Allgemeine Chirurgie und Anästhesiologie für Stomatologen. 123 pag., 87 afb., 12 tab. Johann Ambrosius Barth, Leipzig 1988. Prijs DM 28,—. ISBN 3 335 00125 7.